

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

БАҲОСИ 2 СЎМ

ЎСМАДА ҲАМ ЗАҲАР БОР

Зафaronлик бу мулкка бегона эди. Ез чоғи ариқлар лабида кўзигуллар илдиз ёрадиган, куз пайти ҳам анорлар гуллайдиган мулк энди шафқатсиз завоқ фаслига юз тутмиш. Гул баргидаги шабнам энди гулни қуритмоққа қодир. Одамзодга дармон бергувчи мевалар ўзи дармонга муҳтож. Ҳосилга кирган ўрик ниҳолининг гўралари сув олмай туриб, барглари жизганак. Қари ниҳол. Шигил-шигил мева туккан хурмоларнинг новдалари мўрт, ҳали сарғаймайин, эрта кузда дувва-дувва тўкила бошлайди. Қиз-жувонлар ўсмани камроқ кўядиган бўлди, ўсмада ҳам заҳар бор!

Ҳамма ёппасига қорин ғами, рўзгор, тирикчилик ташвишига тушиб қолган. Кейинги пайтда бу алам одамларнинг эсидан чиққандай бўлди. Бола-чақани боқиш, нима бўлса ҳам рўзгор тебратиш барчани банд қилиб қўйгандай, лекин... бу алам ҳали йўқолгани йўқ, у мавжуд. Сарисиедан бор-йўғи 18—20 чақирим юқорида тутаб ётибди бу алам.

Алюминий заводи маккор империя даврида қурилган. У марказ мустамлакачилик сиёсатининг Ўрта Осиё минтақасидаги энг баҳайбат, ваҳший ҳайкалларида биридир. Марказ битган бўлса-да, ҳайкал унинг сиёсатини ҳамон давом эттирмоқда. Кўринмас киргин ҳануз давом этапти.

Ўтган йили Сурхондарё вилояти халқ ноиблари кенгаши Ўзун, Сарисие, Денов, Олтинсой туманларини атроф-муҳити яшаш учун хавфли масканлар, деб эълон қилди. Яшаш учун хавфли ана шу туманларда ярим милёндан кўп аҳоли истиқомат қилади.

Ўтган йили мустамлака жумҳуриятлар — Ўзбекистон ҳам, Тожикистон ҳам мустақил деб эълон қилинди. Лекин... Алюминий заводининг 116 минг 700 тонна маҳсулоти Урусияга кетмоқда. Ишлаб чиқарилаётган алюминийнинг 200 минг 584 (I) тоннасига корхона ўзи эгалик қилмоқда. Тожикистон ғаллани ўз заводидан сотиб олган (I) алюминий эвазига харид қилган. Бир тонна алюминийнинг жаҳон бозоридаги ўрта ҳисобдаги нархи 1250-1270 долларни ташкил этади. Заводнинг Турсунзода ва Сарисие туманлари аҳолиси бошига ёғдираётган заҳар миқдори эса 193 тонна ўрнига 1252 тонна (I) даражасида! Тожики демократларининг «Чароғи рўз» рўзномасининг таъкидлашича, алюминий заводи мустақил Тожикистонга амалда фойда ўрнига фақат зиён келтирмоқда. Жигар, талоқ, тери касалликлари кўпайган, болалар ўлими даражаси баланд. Ўтган йил эл-улуснинг ташвиши мўл эди, бу йил ҳам камайгани йўқ.

Ўтган йил... Ўзундаги дўстим Абдумаликнинг бир яшар қизчаси ўзига келолмай бу беоқибат дунёни тарк этди. Ўтган йил тоғдай одамнинг бўзлаганини кўрдим мен, гулдай келиннинг хазонга айланганини кўрдим. Улар қизларига умид билан Ирода деб исм қўйишувди. Ирода, Ирода...

Ирода, дунёга нега келгандинг,
Жаҳолат мулкида, гурбат мулкида?
Разолат юртида, кулфат юртида
Яшаб бўлмаслигин балки билгандинг?

Бунда дийдаларда қуртлаган алам,
Ўйлар заҳарланган, диллар занглаган.
Бунда саҳарлари бешиклар узра
Аллалар ўрнига нола янграган.

Сендан узоқ яшар баргда шабнам ҳам,
Кўзларинг очмайин қилдинг маҳталки,
Ҳали ақлинг кирмай, ғирром тузумнинг
Қаро қилмишларин сезгандинг балки?

Мўрт ғоя ва ёки инқилоб эмас,
Ҳамон аввалгидай махфий ва чиркин,
Миллат жигарида, элат бошида
Давом этмоқдадир кўринмас қиргин.

Мен бу одамларнинг дунёга келиб,
Тўйдан ҳам кўпроқ азасин кўрдим.
Заҳил ҳаволарнинг чанглари аро
Охир замонларнинг фазосин кўрдим.

Ўлим — бу Оллоҳнинг иродасидир.
Бунда ҳар ўғил-қиз қошу кўзимдир.
Ва лекин ўлдирса иродаларни,
Элли хор этса, бу қандай тузумдир?

Тола нур сингари йилт этдинг-кетдинг,
Бағритош бўдурми тақдир шунчалар?
Ҳовлида отангнинг чеккан оҳидан
Очилмай сўлгайдир бу йил гунчалар.

Сирожиддин САЙИД

ҚИЗИҚЧИ КЕЛДИ

Суратчи: Д. АҲМАД

КЕЙИНГИ СОНЛАРДА:

Рўзимбой ҲАСАН:
БИР СОАТЛИК КУЁВ
(Фоҳишалар ҳаётидан).

Ўрол ЎЗБЕК:
ТУХУМ

Набижон БОҚИЙ:
«БОСМАЧИЛАР» ИЗИДАН

ХАЙРИЯ

Наврўз — 92 телемарафондан тушган маблағнинг бир қисми республика миқёсидаги кўплаб болалар уйлари, мактаб-интернатларига ҳам тарқатилди. Меҳр-мурувват ва саҳоват рамзи ҳисобланган ушбу хайриядан ўн минглаб турмуш шароити оғир, кўп болали оилалар баҳраманд бўлдилар. Республика бўйича болаларнинг «Наврўз — 92» байрам тадбирини ўтказиш учун 263 минг 465 сўм маблағ сарфланди.

Етти кун

ҚАДРИ ОШДИ

Ангор туманидаги 1-ўрта мактабда иккита бошланғич синфда пуллик ўқув жорий қилинди. Йиллик ўқув пули ҳозирча, 100 сўм. Пуллик синфлардаги болалар фақат «4», «5» баҳога ўқишпти.

НИХОЯТ

Нурота туманида кун кеча ўтказилган жумҳурият ўқитувчилар илмий-назарий йиғилишида муҳим саволлардан кўра муҳимроқ жавоблар кўпроқ бўлди.

Конспект ёзиш шарт эмас, ўтилажак дарсга пухта тайёрланиш, шарт, деди бир неча дарсликлар муаллифи, бошланғичлар «пири» Қумри Абдуллаева. Ниҳоят, дея қарсак чалиб юборишди қўллари қадоқ муаллимлар.

НОТАНИШ КИМСА

Богот қишлоқларидан бирида жойлашган дўконга юриб келиб, ўзини ички ишлар ходими, деб таништирди ва дўкончини кўрқитиб, бирор нима ундириб пайига тушди. Дўкончи И. Олланазаров аввалига довдиради, сўнг текширувчидан шубҳаланди. Икки ўртада келишмовчилик чиқди, «милиция ходими» дўкончини обдон дўппослаб, гоийб бўлди.

ТАНИШ СИЙМОЛАР

Кейинги пайтда Андижон кўчаларида соқол-мўйловли таниш сиймолар кўзга ташланиб қолмоқда. Олдинлари уларнинг юзлари тухумдек сийлиқ, бўйнидан бўйинбоғ, бошидан шляпа тушмас эди. Насриддин бобо айтганларидек, тўнни вақтида алмаштира билиш ҳам бир санъат экан-да, деб ёзади муҳлисими Н. Жалолiddин.

БОЗОР БЕҚАРОР

Қўшрабат туманидаги Жумабозорда бир-икки ҳафта олдин 5-6 минг сўм турган гунажин ва таналар ўтган бозор 3-4 минг сўмдан сотилди.

ФОЖИА РЎЙ БЕРДИ

Пойтахтдаги М. Горький номли кўчада бир кампир 6-трамвайнинг тагида қолиб, фожияли ҳалок бўлди. Айтишларича, кампир фаромуш ҳаёл бўлган.

ТОШКЕНТДАГИ ЮНУСОБОД БОЗОРИДА

тумонат одам «қўйруқ» бўлиб кетган, уларнинг орасида бирорта қорасоч кўринмасди. Маълум бўлишича, килоси 190 сўмдан сариёғ сотилаётган экан.

АЙНИ ПАЙТДА

пойтахт марказидаги «Мовий гўмбаз» ошхонаси олдида килоси 35 сўмдан маргарин сотган савдо ходими навбат йўқлигидан анча зеркиб қолди.

СЕВГИ ВА БОШ ОҒРИҒИ

Киши севгига мубтало бўлганда қон айланиши яхшиланади. Севишганлар бир-бирларини яхши тушунсалар, бош оғриғи, нерв толаларининг толиқиши йўқолади.

Эркашлар оғриқ қолдирувчи восита ҳисобланади. Бунда қон айланиши яхшиланади, қондаги кислород миқдори 10-15 фозга ошади, қон босими нормаллашиб, нафас олиш енгиллашади. Бўсалар оғиз бўшлиғида сўлак ишлаб чиқарилишининг фойдасини оширади, яъни бу ҳол овқат қолдиқларини йўқотиб, бактериялар кўпайишининг олдини олади. Қон айланишининг яхшиланиши

сочларни кислород билан тўйинтиради, уларнинг кўринишини яхшилайди.

Севги туфайли турли касалликларга ҳам дучор бўлиш мумкин. Кўпгина кишилар ишқий хавотирлар, ўзаро муносабатлардаги қарама-қаршиликлар, жинсий ҳаётдан қониқмаслик оқибатида келиб чиқадиган «бош оғриғи»дан нолишади. Дўхтирларнинг фикрича, бундай ҳолларда севгилисига ҳиёнат қилиб бошқа билан «юриш» баъзилар ўйлагандек, оғриқларни унуттиш воситаси бўла олмайди. Негаки, айбдорлик ҳисси бош оғриғини янада кучайтиради, холос.

Ишонсизлик, қўрқув ва руҳий иккиланишлар туфайли севгининг касалликка айланиш хавфи доим мавжуд бўлади.

Хўш, бу даҳшатли ва кенг тарқалган касалликнинг белгилари нималарда кўринади?

Турли белгилар ичида уйқусизлик, жинсий ожизлик, иштаҳасизлик, нутқ қобилятининг йўқолиши кабилар кўп намоён бўлади. Асосийси, бундай ҳолларда киши ўзини йўқотиб қўймаслиги керак, акс ҳолда фожаия юз бериши мумкин. Балки ўз душманларини қарғанда «илойим севиб қолгин» дейдиган венецияликлар ҳақдирлар?

Даврон БЕК таржимаси
[«Тутти-итальянская хроника» журналидан қисқартириб олинган].

ДУНЕ

Суратчи: Ҳалим САЙИЙД

СУЮНЧИ ПУЛИ ҲАМ ОШДИ

— ДЕЙДИ ТЕРМИЗ ШАҲРИДАГИ 1-КАСАЛХОНА ТУҒРУҚХОНА
БЎЛИМИНИНГ КАТТА ДОЯСИ ОДИНА ОПА НОРҚОБИЛОВА.

— Одина опа, доялик қийин ишми!
— Мен учун қийин эмас. Йигирма беш йилдан бери шу касбим орқасидан нон ейман. Топган иззат-хурматим ҳам шунинг орқасидан.

— Иши қийин бўлмаслиги учун одам ундан қониқиш керак-да...

— Топдингиз, топдингиз, ука. Инсон илк бор дунёга келганда унинг йиғисини эшитаман. Киндигини кесиб, қўлимга оламан. Аёлларнинг кўзи ёришини кўравериб кўзим қанчалик «пишиб» кетган бўлмасин, барибир ҳар сафар чақалоқ соғ-омон туғилганида, кўксимда нимадир жиз этади. Ҳар галги навбатчиликдан олиб кетадиган қувончим ҳам ана шу чақалоқлар туфайли.

— Қўлингизда қанча аёлнинг кўзи ёриган — айта оласизми!

— Унисини санаганим йўқ, ука. Лекин, шунинг биланми, қўлимда туғилган қиз чақалоқлар вояга етиб, куёвга чиқишди. Муддат-муҳлатга етиб, мана уларга ҳам доялик қиламан. Ҳисобини энди ўзингиз чиқараверинг...

— Чақалоқлар вақтининг қайси пайтида кўпроқ туғилади — кечасими, кундузи?

— Кечаси кўпроқ туғилади.

— Негиз!

— Билмадим, туннинг бирон бир ҳикмати бордир-да.

— Қизлар кўпроқ туғилиятими ёки ўғил чақалоқлар?

— Қизлар кўпроқ туғилмоқда. Аввал ҳам шундай эди, ҳозир ҳам. Масалан, ўтган март ойида туғилган 113 нафар чақалоқнинг 65 фозиси қиз бўлди.

— Ғайриқонуний, ношаърий, ғайри-ахлоқий равишда «юкли» бўлган аёллар ҳам кўпми!

— Нима десам экан, элчилик-да энди, ука, ойига 4-5 та шунақаси ҳам бўлиб туради...

— Улар қайси тоифадан кўпроқ бўлишади!

— Биров-ярим адашади, биров-яримни гумроҳ одамлар йўлдан уради. Дунёнинг иссиқ-совуғидан беҳабар бўлган студент қиз ёки чекка-чуққадан енгил оёқ аёллар шундай беникоҳ, қонуний эрсиз туғиб қўядилар. Масалан, бадном бўлган, ҳомиладор бўлган ожиза иложи бўлса, йўлини қилиб бошқа туман ёки шаҳардаги туғруқхонага боради. Шундай ҳоллар бўладики, ҳеч бир ҳужжатсиз кўзи ёришга тайёр аёллар келади. Паспортини сўрасангиз, «паспорт столда эди», «қидириб-қидириб тополмадим» каби вазжларни кўндаланг қилишади. Одамгарчилик, қолаверса, касби-коримиз тақозосига кўра, «қаёққа борсанг, бор» дея олмаймиз...

— Биласиз, Сурхондарёда ҳозир қамқон аёллар «армияси» мавжуд. Сиз ишлаётган туғруқхона бўлимига ҳам қамқон аёллар кўп келишадими!

— Кўп-кўп. Ҳар икки аёлнинг бири қамқон десам адашмайман.

— Қамқон аёллар қайси миллат вакиллари кўпроқ!

— Шу ўзимизнинг мусулмон аёллари орасида кўп. Нимасини айтасиз, ҳар бирининг уйида кам деганда 5-6 тадан боласи бор. Буёғи кўпимизнинг дастурхонимиз камбағал. Кўпинча дон-чойдан бошқа нарса бўлмайди. Бунинг устига, уйдаги рўзгор ишларининг ҳаммасини аёллар қилади, кир ювиш, овқат қилиш, меҳмон кузатишдан тортиб молларнинг тагини тозалашгача бўлган иш аёлларнинг гарданида. Бу ғурбатларнинг ҳаммаси камлик қилгандай, улар тўйиб, мазали овқат ҳам ейишмайди. Шундай экан қамқон бўлишади-да!

— Одина опа, қанча маош оляпсиз!

— Ҳозирми? Ҳозир 750-800 сўмдан.

— Ҳозирги қимматчилик шароитида бу анча оз эмасми!

— Ҳа, энди ука, насиб қилгани-да...

— Суюнчи пули ҳам ошгандир!

— Нарх-наво ошганига, билмадим, суюнчи пули ҳам ошди...

— Саволим биров ўнғайсизроқ, одобсизроқ бўляпти, узр. Чақалоқнинг отаси, қариндош-уруғлари олдин қанча суючи беришарди, ҳозир-чи!..

— Авваллари 5-10 сўм бўлса, ҳозир эса 25 сўмдан 50 сўмгача. Камбағалроқ одамлар 25 сўмдан берса, амалдор, пулдор ёки бизнесмен бўлса 50 сўмдан беради. Олмасанг, хафа бўлишади, бунинг кўнглимиздан чиқарганмиз, дейишади. Агар ойига ўн марта навбатга турадиган бўлсам, олаётган суюнчи пулим уч юз сўмгача боради...

— Фарзандларингиз кўпми!

— Йўқ, ёлғиз ўғлим бор, Бахтиёржон. Тўртинчи синфда ўқийди.

— Ким бўлмоқчи!

— Насиб бўлса, врачликка ўқитаман.

— Одина опа, очик суҳбатингиз учун раҳмат! Домо қўлингиз енгил бўлсин.

— Сизга ҳам раҳмат, айтганингиз келсин.

Маҳмуд АБУЛҲАЙЗ суҳбатлашди

ВАРРАКЛАР МАЛИКАСИ

— Гулчеҳра, болалигингизда кўп варрак учирганмисиз?

— Йўқ, умуман, варрак учирган эмасман. Институтда ўқиб юрган чоғларимда бу ўйинга қизиқа бошладим. Сабабини, тўғриси, ўзим ҳам билмайман. Маҳалламизда болаларнинг варрак учираётганлигини кўрсам, негадир ўзимни бошқача сезардим. Қимматбаҳо нарс топиб олгандек, жуда севиниб кетардим. Кейинчалик бу ўйиннинг келиб чиқиши билан қизиқа бошладим. Маълум бўлишича, варракнинг тарихи бобурийлар даврига бориб тақалар экан.

— Варрак учирш, аввало, ўғил болаларнинг ўйини. Қизларга хос, ишлар билан шуғуллангангиз яхши эмасми!

— Яхши бўларди. Лекин бу хоҳиш-иродамдан ташқари бир ҳолки, изоҳ беришнинг қийин. Ҳар доим мана шу саволдан чўчиётман. Тўғри, ҳар ким ўзига мос юмуш билан шуғуллангани маъқул. Бироқ ҳаёт инсоннинг изига бўйсунарвермас экан-да. Базан қиз бўлиб туғилганимга ўқсиниб ҳам қўяман.

— Варрак сайли ҳам ўтказган экансиз!

— Ҳа, биринчи марта 1989 йили Пушкин номи паркда ўтказилган эди. Лекин у қўтилган натижани бермади. Сабаби, биринчидан, паркдаги дарахтлар варракнинг учиб-ҳалал берган бўлса, иккинчидан, тарғибот ишларининг сустлиги бўлиб, атиги 45 нафар бола иштирок этди. Кейинги икки йилда бу мусобақа Халқлар Дўстлиги

Ҳеч замонда қиз боланинг варрак ўйинига ишқи тушганини эшитганмисиз! Бунинг устига у кап-катта, олий маълумотли бўлса. Қизиқ, дастлаб мен ҳам ажабландим. Қаршимда ўтирган чиройлиқкина қизнинг, мен варракчиман, дейиши, очиги кулгимни қистади. Бекорчиликдан кўра бу ҳам бир эрмак бўлса керак-да, деган ўй кечди кўнглимдан. Йўқ, у унчалик бекорчи ҳам эмаскан.

Гулчеҳра НАЗАРМУҲАМЕДОВА Тошкент шаҳар ёшлар иттифоқи кўмитасининг маданият бўлимида ишлайди.

майдонида ўтказилди. Уларда 200 дан зиёд бола иштирок этди. Мусобақада 5 ёшдан 15 ёшгача бўлган болалар қатнашдилар.

— Сизни варраклар маликаси дейишар экан.

— Дастлаб бу иборани 1990 йилда ҳайъат аъзоси бўлган ёзувчи Нурали Қобул айтган эди. Шу-шу «малика»га айландим-қўйдим.

— Мусобақа ғолиблари қай тарзда тақдирланадилар!

— Ўтган гал варраги энг узоқ ва баланд учган болаларга велоспед берилди. Бу хайрли ишга маблағ сарфлаган Ўзбекистон Болалар жамғармаси қошидаги «Нарғиз» фирмаси директори Алишер Мусоевга раҳмат дейман.

— Бу ишнингизга маҳалла-қўй, ота-оналар қандай қарашпти!

— Аввалига маҳалламиздагиларнинг гап-сўзидан ундагилар хижолат чекди, шекилли, ке, қўй, шу ҳунарингни ташла, дейишди. Кейинчалик кўникиб кетишди. Айниқса, ота-оналар хурсанд. Ҳатто Равшан Хайруллаев де-

ган киши бу сайлда ҳар йили 4 нафар фарзанди билан бирга қатнашиб келмоқда. Демак, кимлар учундир бу ҳам керак эканда.

— Варрак сайли оммалашиб, унда минглаб болалар қатнашишди ҳам дейлик, бу билан нима ўзгаради!

Бу шунчаки ўйин эмас. Аввало, боланинг тафаккур доираси кенгайди. Фақат икки букилиб меҳнат қилишдан фарқли ўлароқ, энди парвоз ҳақида ўйлайди. Фикран бўлса-да, самога интилдими, демак, ундаги мақсад ҳам юксак бўлади. Бизлар кўп нарсадан беҳабармиз. Масалан, Хитойда ҳар йили болаларнинг Халқаро варрак сайли ўтказилар экан. Кенг дунёни кўрмаган болаларимиз бундай мусобақаларда қатнашса, нимаси ёмон...

— Гулчеҳра, турмушга чиққанингиздан кейин ҳўжанингиз бу ишни йиғиштир деса, нима дейсиз!

— Билмадим. Лекин бу ўйиндан кўнглимни узолмайман.

Юсуф ЗИЁД

Суратчи: Р. АЛИБЕКОВ

Абу Лайс ас-САМАРҚАНДИЙ

ТАНБЕҲ АЛ-ҒОФИЛИН

(Давоми. Боши ўтган сонларда)

8. САҲИЙЛИК ҚАНОАТ ҚИЛМОҚЛИКНИНГ МЕВАСИДИР

Расулиллоҳ саллоллоҳу алайҳи васаллам айтмишлар: «Куллардек овқатланаман ва куллардек ўтираман». Қизиқ, ҳар бир мўмин бу гапдан ажабланиши мумкин. Аммо гумроҳларгина бу талқиннинг маъносига етмаслиги мумкин.

Ривоят: Эронун Туронда, Чин элларида савдо расталарининг бойлиги ва хилма-хиллиги билан ном чиқарган бир савдогар тўсатдан вафот этиб, унинг бутун ишлари ўғлининг зиммасида қолибди. Ўғил элнинг эътиборини қозониш мақсадида саҳийлик саҳифасини очибди.

Тадбиркор кишилар — отасининг дўстлари берган маҳалаларга асло кулоқ осмабди. Оқибати сенга равшан бўлгандир ўғлим...

Ҳа, осон йўл билан ном чиқаришни ўйлаган ўғилнинг тирикчилиги, турмуш ғалварида сув турмайдиган бўлиб қолибди. Ғалвирда сув турмайдикун, дейсанми? Бундай қалта ўйлама. Хуллас, йигит отасининг шу шаҳарлик энг яқин биродарининг ёнига борибди:

— Маслаҳат беринг, тақсир! Не қилсам онлам очлик балосидан қутулиши мумкин?

— Саҳийлик қилаётганда нимени

ўйлаган эдинг? — деб сўрабди доно чол.

— Одамларга яхшилик қилсам, оғир кунимда улар ҳам ташвишимга шерик бўлиб, кўмак берадилар, деб ўйлагандим.

— Ниятинг тўғри чиқдими?

— Асло!

— Расулиллоҳ саллоллоҳу алайҳи васаллам бу ҳуқуқда не деганларини билурмисан? Эшит: Садақа беришни ўзингдан бошла! Агар ортса оила аъзоларингга сарфла, агарда улардан ҳам ортса қариндошларингга сарфла. Агар қариндошларингдан ҳам ортса, шу йўсинда аввал яқин, кейин узоқларингга сарфлайбер...

Йигит не чора кўрсам экан, деб ўйланиб ўтирганида, отасининг дўсти шундай маслаҳат берибди:

— Сен фалон даҳада ашовчи бойнинг ҳузурига бор. Аввал мендан салом айт, сўнг мақсадингни анга аналт.

Ташқарига чиққан йигит яна бош эгиб, бегона хонадонга боришни ўзига эп билмабди. Отасининг дўсти унга лоқал қарз ҳавола қилмаганидан хафа ҳам бўлибди. Кейин ўйланиб қолибди. «Нега шаҳарда у кишидан ҳам бойроқ бойлар бўла туриб, тақсир мени ўша кишига рўбару қиялпти. Балки бунда бир синоат бордир». Тўғри ўша бойнинг ҳовлисига йўл солибди.

Бойнинг дарвозасига яқинлашганда бир неча киши аравадан юк тушираётган эди. Йигит муюлишда хизматкорларнинг юмуши тугашини кутиб ту-

рибди. Сўнг эшикка яқинлашибди. Дарвоза бўсағасидаги ҳўжра ёнида бир чол чириган чопонда ерга тўкилган донларни териб, тахланган қопларнинг энг юқорисидагига, тешик қопга жойлаш билан банд эди. Учраган боладан «фалончи бойни қақриб бер» дея илтимос қилганида, болакай: «Ана бобомнинг ўзлари», дея ҳалиги ямоқ тўн кийган чолни кўрсатибди.

«Бой ердаги бир дона донни ҳам қолдирмай териб, яна қопга жойлаяпти. Жуда хасис бўлса керак» деган ўй билан бўшашиб, изига қайтаётганида: «Ўғлим, мени сўрадингизми?» дея чолнинг овози эшитилибди.

— Ҳа, — деб жавоб қилибди йигит. — Не мақсадда келдингиз-у, нега қайтиб кетяпсиз?

— Мен фалончининг ўғлиман.

Чолнинг чеҳрасида табассум пайдо бўлибди.

— Аввалроқ шундай демайсанми, ўғлим, — дея йигитни қучоғига олибди. — Сени бир неча бор йўқлаган эдим. Хайрият ўз оёғин билан келиб қолдинг. Отангнинг руҳи шод, жони жаннат боғида бўлсин.

Бой кийимларини алмаштириб, меҳмонхонага кирганида, йигит ҳамон хижолат гирдобиде ўтирарди.

— Хўш, ўғлим энди не учун мени аввалги (яъни мардикор кийимида) кўриб, изинга қайтганингни сўзла.

Дилдагини очик сўзлашга ийманган йигит хижолатдан баттар қизарибди.

— Айтабер, мени хусуматчи деб ўйлама, асло.

— Кўнглимга келган ўй учун узр сўрайман.

— Узрингни қабул қилдим.

— Ҳузурингизда отамнинг дўсти юборди. Эшигингизда бу аҳволни кўриб, ниҳоятда хасис бўлса керак, ҳатто ердаги бир дона донни атайин қопга солиб қўяптилар, деб ўйладим.

— Ажаб, — чол баралла кулибди.

Битта дон туманга тенг, туман дон биттага тенг, деган гапни эшитганми-сан. Уволнинг оқибатидан кўрмоқ савобли ишдир. Мен ерда ётган битта дон билан бойиб қолмайман. Аммо ўша битта доннинг уволи бутун бойлигимга путур етказиши мумкин...

Йигит чолнинг гапларида бошқа маъно ётганини англаб, хатосини тушунибди. Доно қария уни нега бу хонадонга юборганини тўла англабди.

Оҳиста кетишга чоғланибди.

Бой сўрабди:

— Не мақсадда келганинг менга ҳамон қоронгу?

— Ота, қидирган нарсамни топдим. Сизга катта ташаккур.

Йигитнинг орияти отасиники каби кучли эканидан бойнинг ҳаваси қўзғабди, ёнига мулозимларидан бирини қақрибди:

— Бозордаги кўнчилик дўконига бошлаб бор ва дўконни мана шу йигитга хатлаб бер, — дея топшириқ берибди.

— Саҳийлик орқасидан камбағал бўлган йигитга бу не жазо, — деб йигитнинг хўрлиги келибди. — Мени маъзур тутасиз. Ҳузурингизга қарз сўрамоқ ниятида келган эдим.

— Менинг бойлигим мана шу дўкондан бошланган. Уни менга отангиз хатлаб берган. Не учун энди уни қайтаришим керак эмас.

Мана, эй, саҳийликнинг маъносини тамом англаб етмаган ўғил. Расулиллоҳ саллоллоҳу алайҳи васаллам не боис «Куллардек овқатланаман ва куллардек ўтираман (яъайман)» деганларини англагандирсан. Англамаган эрсанг, ўзингдан ўпқала.

Нашрга тайёрловчи
Музаффар МИРЗО

18 (36) «Оила ва жамият»

Сухбатдошим билан йўлда, Қарши — Тошкент автобусида танишиб қолдим. Ўзингиз билган сабабларга кўра, сотувчининг исми-шарифини очик айтолмайман.

— Дадам омбор мудури бўлиб ишлаганлар, — деб гап бошлади у. — Мактабни тугатган, Пединститутга кириш учун 1000 сўм сўрадим. Уришиб бердилар. 1000 сўм бериб, 5 йил бошининг оғритиб ўқийсан. Бифирганингдан кейин ҳам умр бўйи ўқиб ўтасанми? Миягни ачитиб юргунча кооперативнинг кириб қўя қола, дедилар. Йўқ, дея хато қилибман. Ўқийшдан йиқилиб, даданинг дўконига ишладим-да, техникумга илдиним. Олдинги товаровед, газета тили билан айтганда товаршунос бўлиб ишладим, тўрт йилдирки, магазинида сотувчинман.

— Сотувчининг иши энгилпроқми? — Қайқад! Тийчроқ ишлай десангиз, товаршунослик яхши. Сотувчининг ҳаловати йўқ. Фойдаси ҳам шунга яраша бўлади! Масалан, кейинги тўрт йилда топганим олдинги ўн етти йиллик даромадидан икки ҳисса ортқ. Асабим бузила бошлаганини айтмасам...

— Бошқа соҳага ўтсангиз, ишлаб кетоласизми?

— Мутлақо! Ишлаб кўргандим. Қайнотам ўзларига кассир қилиб олдилар. Йўқ, ўрганолмадим. Савдода ҳамма иш ўз қўлингизда, бошқаси чикора!

— Кейинги пайтда намойишу митинг деган тушунчалар пайдо бўлди. Лекин «савдо қўлчилари фалон нарсадан норози бўлиб чиқишбди», деган гап эшитмаймиз. Нима сизларда муаммо, дард йўқми?

— Ўзимни айтадиган бўлсам, менга митингнинг кераги йўқ. Керак бўлганда ҳам, чиқолмайман. Бошлиқнинг измидаги одамман. Намойиш у ёқда турсин, бирова арз қилиб кўринг-чи! Бошлиқларнинг буйруғи билан текширувчилар йўқ жойдан ишқал топиб «босади». Иложини топса, «яланғоч» қилиб кетаверади. Кейин на бир иш тополасиз, на тинч қороласиз. Митингнинг ишчиларга чиқарган аслида. «Тўқ қорним — тинч қулгим» деб юрбемиз. Ойлигимиз ўртача — 600, план тўлса, 800 гача олишимиз мумкин. Чой чақа — нолийдиган еримиз йўқ.

— Савдода ҳалол ишлаш мумкинми?

— Савдода ишлаган одам борки, устига «шапка»сини қўйиб сотади. Бусиз иложи йўқ. Бизнинг жамиятда бундайларни албатта ҳалол дейишмайди.

Битта-яримта тўғри ишлайман деган ўпқонга тушиб қолади-ю, қайтиб бу соҳага йўламайдиган бўлади. «Шапка» ни кийгизмасанг, кун ўтмайди. Юқорига узатмасанг сенга ҳам кун бериш-

майди. Принцип шунақа!..

— Нарх кўтарилишини қандай олдиндан биласизлар! Молларнинг бир зумда пештахтадан йўқолишига сабаб нима!

— Авваллари нарх пасаядими, кўтариладими, биздан сир тутиларди. Бир кунда ўзгаририлиб, сотувчи ҳеч нарса қилишга улгурмасди. Ҳозир шов-шувлардан биламиз. Бу фақат савдодаги кишиларга тааллуқли гап. Нарх вазирликда белгиланса, шунинг биттаси оғзидан гуллаб қўяди. Оғзидан-оғзига ўтиб, бизга ҳам етиб келади ва биз тайёргарликни кўриб қўямиз. Масалан, менда 100 метр атлас бор дейлик. Нархи ошадиган бўлса, 50 сўмлик пайтидаёқ кассага 5 минг сўм ташлаб қўяман. Шундан 20 метри магазинда туради. Нарх ўзгарганда, атиги 20 метр ютқизган бўламан. Чунки у эски нархда сотилган. Қолган 80 метри менга фойдага қолади.

— Ойига ўртача қанча даромад қиласиз?

— Еб-ичишдан ташқари 15-20 минг. Гоҳида эса ойликка қараб ўтираемиз. Олган молнингиз бошқа магазинда тўлиб кетади ёки нархи ўта қимматлашиб, туриб қолиши бор. Савдо ҳам қиморга ўхшайди. Е бор, ё йўқ... Текширувчиларни йўқотиш керак. Уларнинг оғзини «мойлаб» турмасанг, ишинг юришмайди. Кошки улар бир-икки ташкилотдан келса, юзлаб одам текширади. Биргина сотувчининг ортида туриб, минглаб, «каламус» кун кўради, бола-чақа боқади. Лекин дўконлардаги аҳвол, савдо маданияти яхшиланаяптими? Йўқ. Бунинг кутманг.

— Наҳотки!

— Ҳа. Бизнинг ишни занжирга ўхшатиш мумкин: база директори — омбор мудури — магазин мудури — бўлим мудури — сотувчи — БХСС — ... Ҳаммаси бир-биридан таъма қилиб тишини тақиллатиб туради. Текширувчиларимизнинг усулига қойил қолиш керак. Омборни ва молларни рўйхатини текширади. Битта нарса йўқми, тамом акт тузишга баҳона топилади. Тўғри, сиз нотўғри қилгансиз. Уйга ё бошқа ерга элтиб қўйгансиз. Лекин текширувчининг сизга ақл бўладиган жойи йўқ-да! Уларни тинчтиш учун оғзини ёпиш керак. Вассалом! Бирор тафтишчи йўқки, ахлоқи тўғри бўлса. Тегажюклик қилишганда ёмон гапириб бўлмайди. Жеркиб беринг-чи, ҳолингизга маймунлар йиғлайди.

БОЙЛАР ҲАМ ЙИҒЛАЙДИ

— «Тегажюклик» деганингизни тушунамиди!

— Нима десам экан!.. Мана мен чиройли аёлман. Текширувчининг кўнгли суст кетади. Порасини олишдан ташқари, «елкамни уқалаб қўйинг» дейиши ҳеч гапмас.

— Ва сиз уқалаб қўясиз!..

— Иложим қанча. Нима қамалиб кетайми? Арзимаган чакани деб 4-5 йил олиб келганларни эшитмаганимиз? Ана ўйга шўрликлар тафтишчи билан келишолмаган бўлади!..

Бундай пайтларда ожизлигимдан хўрлигим келиб кетади. Йиғлайсан. Лекин фойдаси не!.. Чндайман-да, синглим...

— Фойдани ўзингиз «сўз қилишини»нинг яширин йўллари ҳам бордир!

— Энг қулай — молни чайқовга ошириш. Мен 40 сўмлик молни 70 сўм қилиб чайқовчига берсам, у 140 сўмдан сотиши мумкин. Чайқовга фақат камёб моллар чиқади, нархи билан эса ҳеч қимнинг иши йўқ. Топилганига хурсанд. Бизни ўз ҳолимизга қўйишса-ю, завод-фабрика билан шартнома тузсак, иш осонлашади. Устига қўйиш ҳам камроқ бўлади...

— Пештахта остида чиқадиган моллар асосан таниш-билишларга сотилади...

— Сотувчи бўлганингизда сиз ҳам шундай қилган бўлардингиз. Еган нарсам бурнимдан чиқмасин десам, таниш-билишларга сотаман-да! Жон ширин, тинчлик керак бизга ҳам. Айтиб бўладими, мол сўраб келган одам БХССчиси? Ревизорми? Бу ташкилотлар кўпинча сизга ўхшаган студентлар-у, оддий кишлоқ одамларидан фойдаланишади. Савдо қилинган пайт осонгина ушлашади. Кун бўйи кўркувда ўтираман. Кириб келган текширувчи бўлса-я, унис бўлмаса, бунисидир балки, деб. Дўкончининг умуман тинчи йўқ. Тонгдан шомга одамларнинг норози гапини эшитиб ўтириш, текшириб қолади, деган кўркув... Уф-ф! Чарчаб кетаман...

— Бозор нқтисодиёти оилангизга қандай таъсир қилди!

— Унча таъсир бўлмади. Аввалгидан ҳам яхшироқ қиямиз, еймиз.

— Болаларингиз нимани хоҳласа олиб бера оласизми!

— Қандай нарсалигига қараб. Қизим ёлғизлиги учун сал эрқароқ. Унинг гапини қайтаролмайман. Майли, есин-кисин. Ота-онасининг бу даври

яна қайтиб келадими-йўқми?

— Эрингиз қаерда ишлайди!

— Такси ҳайдайди. Илгари бир раҳбарга шофёр эди. Ойлиги 140 сўм. Ўзи сахар кетиб, кеч келади. Қиладиган иши бошлиғини кутиб ўтириш. Катта еб, катта кийиб ўрганган одам эмасманми, чиқолмадим. Ажраламан деб уйга кетиб қолдим. Уйлаб қарасам, эримнинг қўлидан тузук иш келмас экан. Ўзим ҳаракат қилдим, йиғиб-тердим. Мен бир камбағал йигитни севардим. «Фалончининг қизи шу мирқуруққа тегибди» дейишларидан уялиб, ундан қўзимни юмдим. Мана оқибати. Эркакка ўхшаб қолганман. Бозор-ўчар меннинг бўйнимда. Ойлада эримнинг бош бўлишини истайман. Лекин бу унинг қўлидан келмайди...

— Анча-мунча мол-дунё йиғиб қўйгандирсиз!

— Озароқ йиққанмиз. Ҳар ҳолда, нолимайман...

— Ўғриллардан кўрқмайсизми!

— Кўрқканда қандоқ! Ишдан қайтгунча ёнимда 20 мингга яқин пул бўлади. Уни кассага ташлаб кетолмайман. Биласизми — мен бошқа нарсадан — бевақт ўлиб қолишдан кўрқаман.

— Нера! Ҳали ёшсиз-ку!

— Қайнотам, хотини ўлгач, қизи тенги аёлга уйланди. Болалари ақлли эди, бебош бўлиб кетишди. Бир ўғли қамалди, бошқаси жазмани билан қочиб кетди. Оиланинг иноқлигига кўз тегибди. Мен ҳам ўзимни минг қўйга солиб йиққан мол-дунё бир куни бошқа бир аёлнинг қўлига ўтиб кетишдан, болаларимнинг хор бўлиб қолишдан кўрқаман. Шундан худо асрасин!

— Ишдан сўнг нима қиласиз!

— Иш вақти тугашига қараб таниш-билишлар кела бошлашади. Уларнинг кўнглини топиш керак... Ювиниб, қизим сузиб келган овқатни ейман. Пуллари санайман ва ётиб ухлайман. Тўйларга борадиган, ўйнаб-кулиб юрадиган қўшиларимга ҳавасим келади...

Йўлда, Самарқандга кираверишда у автобусдан тушди. Мен билан хайрлашиб олдиндан қўлидаги тилло узукларни-ю, қўлогидagi чиройли сиргаларини сумкасига солиб олди. «Замон нотинч» деб қўйди.

Марҳабо АҲМЕДОВА,
талаба

Дераза

«МЕНИ 1069 ДЕБ ЧАҚИРИНГЛАР»

Амриқонинг Дакота штатида «истиқомат қилувчи ўттиз ёшли ўқитувчи Майкл Денглер бўш вақтларини математика тарихини ўрганишга бағишларди. У қадимги олимларнинг асарларини таҳлил қилар экан, ҳаётимизда рақамларга ўта кам эътибор берилаяпти, деган хулосага келди. Шу сабабли фамилиясини 1069 рақами билан алмаштиришни лозим топди. Зеро, қадимги олимларнинг сирли математикасида 1 — индивид рамзини, нол — вақт ҳаракати рамзини, олти — шахсининг табиат билан алоқасини ва ниҳоят 9 тириклик маъносини англатар экан.

Аммо штат ҳаками Денглернинг ўз фамилиясини алмаштириш тўғрисидаги талабини қондирмади. У ўз хулосасини қўйидагича изоҳлади: «Ҳаётнинг маъносини 9 эмас, 7 рақами англатишини ёш бола ҳам билади. Шунинг учун илтимосингизни қондириб ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас».

БУТУН УМР — ИЛМ ОЛИШГА

ЮНЕСКОнинг сўнгги тадқиқотларидан бирида аниқланишича, ҳар бир инглиз ўз она тилида саводли ёзишни ўрганиш учун камида саккиз йиллик умрини сарфлар, испанларга эса 2-3 йилгина кифоя қилар экан. Ҳаммадан ҳам японларга қийин бўлиб, улар тўғри ёзиш билан ҳатто олий маълумот олганларидан кейин ҳам шугулланишаркан. Масалан, баъзида битта номни ёзиш учун япон 160 та иероглифни билиши талаб қилинар экан.

ҚАНДАЙ УХЛАШИНГНИ АЙТ, МЕН СЕНГА...

Одамларнинг уйку вақтидаги ҳолатларини ўрганган фаранг тадқиқотчиси Пьер Давийо қуйидаги хулосага келди: ўз касбидан норози одамлар мук тушиб, иродали шахслар ва ҳаётдан мамнун одамлар чалқанча ухлашар экан. Кучала бўлиб ёки ётиқни кучоқлаб ухлайдиган одамлар тушкун кайфиятга ва меҳр-оқибатга муҳтож бўлишаркан. Пессимистлар эса кўрпани бошига ўраб ётишар экан.

БОЗОРДА

Суратчи: Д. АҲМАД

НОН ЕПУВЧИ АЕЛ
Суратчи: Д. АХМАД

ДУГОНАЛАР, ЭХТИЁТ БЎЛИНГ

Мен бундан ўн йил бурун Баходир исмли чиройли бир йигитни дилдан яхши қўриб, турмушга чиққан эдим. Бир ўғил, бир қизлик бўлди. У киши қандолатчи эдилар. Аввалига яхши яшадик. Кўп ўтмай, оиламизга кўз тегди. Эрим ичадиган, жанжал қиладиган, менга кўл кўтарадиган бўлиб қолди. Билсам, бошқа бир аёлга «кўнгил қўй-

ган» экан. Ундан ҳам фарзанд кўрибди. Чидадим. Болаларимни ўйладим. Ана шундай кўнларнинг бирида Бухоро шахридан «хушхабар» олдик. Эрим у ёқда ҳам бир бечорага «кўнгил қўйган» экан...

Ҳозир ажрашганмиз. Икки боламга ойига 20—30 сўм алимент оламан. Ҳаётим —

азобда, лекин чидайман. Баходир жаноблари эса тўртинчи марта уйланмоқ ниятида овга чиқмишлар. Дугоналар, унинг чиройли гаплари, келишган қадди-қомати, машинасию пулига учиб, биздек йиғлаб юрманг.

ОЙДИНОЙ Қ.

қандай яшаяпсиз?

ПРОКУРОР НОН ЁПМОҚЧИ

Албатта. Бошинга тушса, этик билан суя кечасан. Бу мантикий бир гап. Мавзу эса бошқа. Катта бир улуснинг қонун назоратчисини тандир қошида рапида тутиб, иссиқдан бўғриқиб нон ёпаётганини кўз олдингизга келтиринг. Қизариб пишган, ширмойи нонларни кўрганда кўзларида табассум пайдо бўлади. Уз ишидан завқланади.

Бугун навбатдаги жиноий ишни якунлагани ҳақидаги қорозни имзолади. Катта миқдорда давлат ва халқ мулкни талон-тарож этган кимсага оғир жазо бериш кераклигини тасдиқлади. Бу кимса — оддий жиноятчи эмас, улусдан ташқарида ҳам нуфузга эга одам. Улус прокурорининг «айбномаси» билан танишар экан, муғом-бир кўзларида қаҳр кўринди. «Ҳап, сеними!» дегани...

Энди тоғорага энгишиб, хамир қораётган ҳолида кўз олдингизга келтиринг. Нозик билаклари чарчаган. Ҳафта муқаддам бўлиб ўтган судда бу нозик қўллар қора курси-

да ўтирган газандалар гуруҳи бошлиғи — ўттиз беш яшар йигитга олий жазо беришни талаб қилганди. «Жамияти-мизда жиноятчилик шунинг учун ҳам тобора авж олмақдаки, ашаддий қотилларга нисбатан юмшоқ жазо қўланмоқда. Мана суд ўз ҳукмини чиқарди. Икки қарра ваҳшийларча одам ўлдирган кимсага ўн беш йил беришди. Шериклари ўн иккидан олишди. Бу тўғрими? Йўқ, мен давлат айбловчисини сифатида гуруҳ бошлиғига олий жазо берилишини талаб қиламан!» Прокурорнинг сўзларидан сўнг, уларни — жиноятчиларни суд хонасидан олиб чиқишди. Ушанда газандалар бошлиғи унга бармоқларини бизиз қилганча бақирди: «Эхтиёт бўл, мен ёлғиз эмасман!»

Унга қийин. Жуда қийин. Қонундан бошқа нимага, кимга суянарди?

...Яқинда таъмирдан чиққан бино. Иккинчи қаватга кўтарилмаган. Ҳали эшикларга кўрсаткичлар осилмаган. Биринчи дуч келган эшикни тақиллатдим. «Киринг», деди аёл овози. Кирдим. Хона тўридаги темир сейф устидаги гулдон ва ундаги қип-қи-

зил гуллар — кўзимга дастлаб ташлангани. «Котибанинг хонаси» шеклилли. Хижолатим бекор бўлиб чиқди. Шу нозик-ниҳол аёл — мен излаган одам — туман прокурори бўлиб чиқди. Саломлашдик, муддаони айтдим. У бошқа масъул идораларнинг катта-контларидек юмшоқкурсига (дарвоқе, у оддий тахта курсида ўтирганди) ястаниб, шикоятчининг айбларини бирма-бир санаб кетмади, дарвор инкор қилувчи далилларни қалаштириб ташламади. Айтгани: «Ҳабарим бор. Сизларга ҳам ёзибди-да? Ҳозир ҳал қиламиз». Сўнг ташқарига чиқиб кетди. «Ҳозир бир даста хужжатларни келтиради. Қарабсанки, аризагўйнинг ўзи айбдор бўлиб чиқади». Йўқ, у кутмаганим — чой кўтариб кирди. Одатда бошлиқлар баъзан шунчаки мўлозамат юзасидан чой тақлиф этишади. Ундаям, устол-остидаги кўринмас тугмача орқали котиба қақирилади...

Прокурор чой қуйиб узатди. «Ширинлигимиз тугабди» деб кулиб қўйди... Биз бир ерга «ширинлик учун» келмаганмиз. Индамадик. Аризагўйнинг ёзишча, туманда қонун-ҳукумат йўқ. Прокурор жиноятчилар бир ёнда қолиб, айбсиз бандаларни, ҳақиқат талаб этганларни йўқотиш пайида. У ўтакетган ёвуз кимса. (Ажабо, шикоят-

да прокурорнинг аёл киши эканлиги ҳақда бир оғиз эслатилмаган, исм-шарифи ёзилмаганди).

«Ўн етти йилдан бери шу соҳада ишлайман. Прокурор ёрдамчиси бўлдим. Тўрт йилки; прокурорман. Саккиз фарзандим бор...» Гапи чала қолди. Телефон жиринглади. Уз сўраб, дастакни кўтарди. «Майли, ярим соатларда бориб қоларман. Тандирга ўрни ёлғиз. Эхтиёт бўл. Укаларинг ухладими?.. Яхши Шунгача хамир ачиб қолар...»

Дастакни қўйгач, изоҳ берди: «Бу катта қизим. Шу йил мактабни тугатади. Эрталаб хамир қориб келгандим. Шунга вақтлроқ мактабдан қайтибди. Тушликда нон ёпмасам...»

«Сиз ҳам нон ёпасизми?» Саволим ахмоқона бўлганини кейин сездим...

«Ким ёпиб беради? Қайнонам раҳматлик вафот этганлар. Катта қизим энди ўрганипти... Ҳа, аризагўй нима дебди? Танишасан бўладими?» «Майли. Вақтингиз зиқ экан, опа. Сизга қисқача мазмунини айтмай. Кейин гаплашармиз. Мана ўқийман: «...Икки марта ноҳақ қаматиб юборди. Ҳар икки гал айтган порасини бермаганим учун... Уйда хизматкор сақлайди. Эрта-кеч «келди-кетди»ни ўзи бўладими? Порага олган машинасини укаси ҳайдайди... Шунақа гаплар. Энди биз...»

Кейин шу гапларни овоз чиқариб ўқиганим учун ичимдан хижолат чекаман. Урганиш жараёнида шикоят-

даги гаплар тухмат эканлиги маълум бўлганига эмас. Аёлнинг кўнглига тегадиган гаплар ҳам бор эди-да... Прокурор билан анча суҳбатлашамиз. Хужжатларни кўраимиз. Ҳукмларни таништиради. Сўнгра бирданига эсига «ачиган хамир» тушади. Аксига хизмат машинаси бузилган экан. Ўзи шаҳар чеккасида яшайди. Менга илтижоли термулди. Тушундим, «Майли, опа, уйингизга ташлаб ўтаман». Кейин, хонадон остонасидан қайтиб кетишнинг ўхшари бўлмади. Туз тотмоқ одатимиз бор. Ичкари кирмади. Дастурхонга тақилф этади. Ўзи нон ёпиш қайғусига тушади. Кичик қизи чой дамлаб келтирган пайти прокурор нон ёпишга уйнаб кетганди. Айвончадан — боғ ортидаги тандир бемалол кўриниб турарди. Оқ дўррачали аёл — кабинетда ўтириб, сиеатдан, дунё воқеаларидан, қонун-тарғиботдан гапираётган аёлга ўхшамасди. Ота-боболаримизни боқиб келган шу кесак тандирлар уни оддий аёлга айлантириб қўйганди...

...Чамамда, икки йил муқаддам ўша пайтда Хоразм вилоятининг каттақонини бўлиб ишлаётган Р. Худойберганава билан суҳбат тайёрлаганмиз. Суҳбатга илова тарзида бериладиган суратлар орасида биттаси айнақча яхши чиққан. Унда эл каттаси бўлмиш опа тандирда нон ёпаётгани акс эттирилганди. Йўқ, бу сурат рўзнамо юзини кўрмади. Ростки, биз опанинг тандир бошида нон ёпишга унчалик ишонқирамадик. Раҳбарларни расмий доиралар, иш жараёнлари, йиғинларда кўравериб котиб кетган дийдамиз уни аввало аёл, уй бекаси қиёфасида қабул этмади.

Қонун ҳимоячиси — аёл прокурор ҳақида гапираётди «Прокурор нон ёпади!» деб савол беришдан эҳтиёт бўлинг. Бу «прокурор нон ёйдими?» каби бемаъни савол бўлади... Биздек уялиб қолманг.

Рўзимбой ҲАСАН
ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ,
БОҒОТ ТУМАНИ

ЭЪЛОНЛАР

Пули нақд

Тошкент шаҳрининг исталган еридан, илҳом бўлса арзонроқ баҳода, неча хоналигидан қатъий назар, уй сотиб олмақчиман. Пули нақд. Телефоним: 96-36-21. Дилдора Асатова.

Табрик

Отамиз Жонқобил Абдуғаниев 20 йилдан буён ўқувчиларга сабоқ бериб келмоқда. У кишини кутлуг 40 баҳорлари билан кутлаймиз. Бахти-

мизга ҳаммаша омон бўлсинлар! Фарзандлари. Чироқчи тумани, Аҳмад Ясавий номи давлат хўжалиғи.

Падари бузрукворимиз Донниёр Сатторовни таваллуд топган кунлари билан табриклаймиз! Домо соғ бўлинг. Фарзандларингиз. Ангрен шаҳри.

25 ёш

Тошкент шаҳрида яшовчи 25 ёшли турмушга чиқмаган,

ўрта маълумотли, тўладан келган, бўйи 165 см., қаққон, пазанда ўзбек қизи ўзига муносиб ёр излайди. «Оила — 25»га деб ёзинг.

26 ёш

26 ёшли, илгари уйланган, ёлғиз ўқитувчи, дидли, ақлли, ёши 22 дан ошмаган 1-2 фарзандли аёл билан (шаҳарлик бўлса, яна ҳам яхши) тани-

шиш истагиди. «Оила — 26»га деб ёзинг.

31 ёш

Ешим 31 да, 10 ёшли қизим бор, ажрашганман. Маълумотим ўрта, ишлайман. Тошкент шаҳрида ўз уйимга эгаман. Фарзандимга ота, ўзимга вафолар ёр топиш умидидаман. «Оила — 27» га деб ёзинг.

50 ёш

Ешим 50 да. 3 нафар фарзандим бор. Хотиним вафот этган. Яшаб учун етарли шароити бўлган уй-жойга эгаман. Мен болаларимга меҳрибон она, ҳаётимизнинг давомчиси бўладиган 30-40 ёшгача бўлган болажон ёлғиз аёл билан турмуш қуришни хошлайман. «Оила — 28»га деб ёзинг.

Салима эрталаб эрини ишга кузата туриб, қўлига иккита тўрхалта билан бир парча қоғоз тутқазди.

— Манави рўйхатга қараб олинг. Ҳеч нарсасингиздан чиқмасин, — деб тайинлади у.

Бугун унинг кайфи чоғ, ҳаракатлари одатдан ташқари енгил эди.

Уйга кирди. Алишер ҳам, Умида ҳам уйғонишган экан. Улар палос устига юзма-юз ўтириб олиб, пластиндан аллақандай нарсаси ясашарди. Салима қизини даст кўтариб, унга бошини хиёл орқага ташлаганча, фақат оналарга хос мулоим, тубсиз бир меҳр билан тикилди. Онанинг бевақт «ишдан қолдириши Умидага ёқмади, зўр бериб оёқларини тилпирчилата бошлади.

— Қўйворинг! Алиш билан Қоплонга ин қиялапиз, қўйворинг!

Салима қизининг иккала юзидан босиб-босиб ўпди.

— Бугун туғилган кунинг, қизалогим, — деди у кўзлари чакнаб. — Бугун учга тўласан!

Бу хабардан Умида сергакланди, онасига бир оз ҳайрон боқиб турди, кейин овозининг борича Алишерга қараб хитоб қилди:

— Ур-ра! Бугун учга тўламан!

— Тўлсанг нима қилти? Сен учга тўлсанг, мен еттига қираман. Мактабга бораман, — деди акиси пинагини бузмай пластилин мижиқларкан.

— Адам менга қўғирчоқ опкеладиларми?

— Ҳа, опкеладилар.

— Морозний-чи? Морозний ҳам опкеладиларми?

— Морозниймас, музқаймоқ дегин.

— Тагин-чи? Тагин нима опкеладилар?

— Ҳали опкеганларида кўрасан-да, қизим. Мен билмасам...

Умида бир оз жим қолди.

— Ойи, адамми пуллари кўпми?

— Вой, сенга нега пулнинг ғами тушиб қолди? Қоч, нарироқ тур-чи, қизим...

Оёғининг тагини артиб олай, — Салима орқасига сурилди.

Умида ҳам икки қадам орқага ташлади. — Адаг бугун маош оладилар...

Меҳмонлар келишади... Палов пишириб бераман...

Қизча ўзида йўқ шод эди.

— Адам қўғирчоқ опкесалар, Алишга кўрсатмайман.

— Ие, нега? Унақа қизганчи бўлсанг — адаг ҳеч нарсаси опкемайди.

Майлими?

Умида ўйланиб қолди. Кейин нариги хонадаги йиғма каравотга узала тушиб, расм чицаётган аксининг олдида чопиб борди.

— Алиш, адам мана му-ундоқ қўғирчоқ опкеладилар, иккаламиз ўйнаймиз!

— Мен қўғирчоқ ўйнамайман. Қиз

Низом КОМИЛ — 1937 йилда Чуст туманида таваллуд топган. Фафур Фулом номидаги адабиёт ва санъат нашриёти қошидаги «Нафосат» ижодий бирлашмасига раҳбарлик қилади. Қардош ва жаҳон халқлари адабиётининг ўнлаб намуналарини она тилимизга ўйрган. Уч фарзанднинг отаси. Аёли тиббиёт ҳамшираси бўлиб ишлайди.

риклайман! Катта қиз бўл, доно қиз бўл! — Рашид ака кафти билан қизининг бошини силади.

Салима ўрта эшкнинг кесакисига суянганча, ҳамон қотиб турарди.

Умида адасини сариқ фуфайкаси билан телпагини ечиб, қозикча илгунча қараб, яна индамай кузатиб турди. Кейин кичкина муштаси билан бир кўзини ишқалай-ишқалай, онасининг оёғига келиб суянди.

— Мен қизганчиқмасман! — деди у йиғламсираб, отасига худди нотаниш одамга қарагандай тикилиб.

Салима ортиқ чидаёлмади.

— Бу нима қилиқ! Иккала қўлингизни осилтириб келавердингизми?!

Рашид ака, «ҳозир, ҳозир» дегандай, кўзларини хиёл юмиб, бош қимирлатиб қўйди. Шундагина у эрининг юзи оқариб кетганини, кўзлари бениҳоя ҳорғинлигини пайқайди.

Рашид ака хотинининг олдида келиб, «манавини кўр» деган ишора билан ўнг қўлини шимининг чўнтагига суқди. Чўнтак оғзидан тўрт энлик пасти кўндалангига қирқилган, Рашид аканинг бешала бармоғи ҳавода ўйнаб турарди.

Салима нима гаплагани дарров тушунди-ю, пешонаси билан эрининг елкасига беҳолгина суяниб қолди.

Фақат ширин умидлари яқсон бўлган қизчагина ҳеч нарсани англамас, дам онасига, дам отасига мўлтираб қарарди...

Низом КОМИЛ

Умиданинг туғилган куни

Бу жавоб Умиданинг руҳини заррача ҳам туширмади.

— Ойи, сиз қачон учга тўласиз? — деб сўради у кўзларини жовдиратиб.

Салима кулиб юборди.

— Вой, тушмагур-ей, мен учга эмас, ўттиз учга қираман энди, қизим!.. Ке, янги куйлагингни кийиб ол. — Салима қизини ерга қўйиб, унга жавондан оқ шоҳи куйлакча олиб кийгизди.

Кейин яна уй йиғиштиришга тушиб кетди. Кўп тутилганидан юнги тамом тўкилиб битган қизғиш гиламни опчиқиб, дорга осди, «Рекорд» телевизорининг устидаги оқ ёпқини алмаштириб, стол-стулларнинг чангини артди. Энди пол ювишга киришган эди, нонушасини килиб бўлиб, Умида чиқди. У онасининг орқасида туриб олиб, кетма-кет савол ёғдира бошлади:

— Моҳириям туғилган куни бўлган, а, ойи? Ка-аттақон қўғирчоқ оборманми...

— Ҳа, ҳа. Эсингда бор экан-ку.

болалар ўйнайди... — деди Алишер бошини кўтармай.

Салима уйни саранжомлагунча кун пешин бўлди. Ҳовлида осиелик гиламни ҳўл супурги билан қоқиб, уйга олиб кирди. Столга янги дастурхон солди. Бу орада Умида билан Алишер икки марта кўшиникига чиқиб, ўйнаб келишди.

Рашид акадан эса дерак йўқ. Вақт ўтган сайин Салиманинг кўнгли ғаш бўла бошлади. Ҳовлида осиелик гилам кепқолишади. Овқатга уйнайверай деса — ҳали масаллик келгани йўқ. «Нима бўлдикин-а? — деб ўйларди у тоқатсизланиб. — Ишдан барвақтроқ қайтмоқчи эдилар-ку. Дўконда гўшга навбатда туриб қолдилармикин-а? Ҳа, дарвоқе, ҳамма ишдан қайтадиган вақт бўб қолди. Автобусга чиқиш осонми? Тагин, икки қўлда юк билан...» — деб тасалли берди ўзига-ўзи.

Салима уйни яна бир кўздан ке-

чириб чиқди. Ҳамма нарсаси жой-жойида. У келадиган меҳмонларни чамалаб кўрди, кўшиникидан яна тўртта стул олиб чиқиб қўйди.

Ниҳоят, намозгарга яқин, ҳовлида таниш қадам товушлари эшитилди. Ҳаммадан аввал, «Адам! Адам!» дея Умида ташқарига отилди. Салиманинг елкасидан тоғ ағдарилгандек бўлди. Келиб, деразадан қаради. Қаради-ю, сурат бўлиб қолди: эрининг иккала қўли ҳам бўм-бўш эди!

Шамолдай елиб чиққан қиз ҳовлининг ўртасида, отасидан тўрт-беш қадам нарида таққа тўхтади. Рашид ака шошиб келиб, уни кўтариб олди-ю, битта-битта босиб уйга томон юрди. Даҳлизга киргач, қизини ерга қўйиб, аста ечина бошлади. Шундагина боядан бери индамай турган қиз тилга кирди:

— Мен бугун учга кирдим! — деди у бошини хиёл қийшайтириб.

— Биламан, қизим, биламан! Таб-

ОТАМНИ ЭСЛОЛМАЙМАН

Алишер 1975 йилнинг 30 августиде туғилган. Орадан тўрт йилу йигирма бир кун ўтган, 1979 йилнинг 11 августиде Тошкент — Донецк — Минск ҳаво йўлидан кўтарилган баҳайбат тайёра уни ҳаётининг олтин ҳазинаси — ота меҳридан бенасиб қолдирди. Отаси ҳали футболдан умидвор эди, ҳаётнинг неъматларига тўймаганди. 23 ёшдаёқ,

яъни 1978 йилдан ССЖИ Олимпия терма жамоасига номзод қилиб кўрсатилганди. Аммо «Москва — 80» олимпиадасида қатнашиш унинг пешонасига битилмаган экан. Олим Ашуровдан «Пахтакор» сафидаги 85 ўйини, рақиблар дарвозасига киритилган икки тўп, ҳамда икки ўғил — Алишер ва Улуғбеклар қолди, холос.

Ҳозир Алишер жумҳурият Олимпия ўринбосарлари футбол мактабида таҳсил олиш билан бирга, Ўзбекистон чемпионати олий лигасида қатнашаётган «Пахтакор — 79» жамоасининг аъзоси ҳамдир. Сўхбат чоғида ундан отаси ҳақида сўраганим сўраган. У бўлса имкони борича мавзунини бошқа томонга буради.

— Алишер, футболни сен ўз ихтиёриң билан танладингми ёй.

Футбол мен учун — ҳаёт. Саволингиздан отамга шаъма қилаётганингиз билиниб турибди. Агарда футбол менга ихтиёрий десам, қаршингизда отамни ҳурмат қилмагандек бўламан. Бас шундай экан, футбол менинг эҳтиёжимга айланган, деб ёза қолинг.

— Отангн футбол майдо-нида кўрганмисан ёки телевизорда?

— Йўқ, фақат бир нарсаси ёдимда. У киши мени «Блохин» деб қақирарди. Шундан бўлса керак, ҳозир ўртоқларим ҳам, қамоадошларим ҳам менга Олег дея мурожат қилишади.

— Отанг отанг ҳақида

нималарни гапирди!

— Узица менга йўл кўрсатади. Бугун нима қилишимни, қаерга боришимни суриштириб туради. Отам ҳақида оғиз жуфтласа, «у яхши ўйинчи эди» деган гапни тез-тез такрорлайди.

— Алишер, саволим сенга маъқул бўлмаса, ўз сўрайман. Айт-чи, отангнинг ҳалок бўлганини қачон ва қаердан эшитгансан!

— Отаси ҳалок бўлганида энди тўрт ёшдан ҳатлаган гўдак нимани ҳам эслаб қолиши мумкин!

— Отанг ўзбек эди. Онанг эса татар қизи. Мабоодо, уйланмоқчи бўлсанг, қайси миллатдан қиз танлайсан!

— Эҳ-ҳе, ҳали бунга анча вақт бор-ку. У ёғини ҳали

ўзим ҳам билмайман.

— Оилада неча кишисизлар!

— Мен, онам ва укам Улуғбек. У ҳозир ўн уч ёшда. Келажақда катта футболчи бўлиш нияти бор. Ҳозир мен билан бирга Олимпия ўринбосарлари мактабида ўқийди.

— Олий лига жамоаларидан қайси бирини ёқтирасан!

— Албатта, «Пахтакор»ни.

— Шу жамоага таклиф қилишса, рози бўлармидинг!

— Йўқ. Чунки «Пахтакор — 79» отамнинг хотираси билан номланган. Агарда ҳозирги мураббийларимиз ҳамда шेरликларимнинг ҳаммаси мен билан кетадиган бўлса, ушбу таклифга кўнардим.

Нормурад МУСОМОВ
Суратда: Алишер АШУРОВ

АСҚАР АКАЕВ:

ҲАММА НАРСАГА

Миш-мишларда айтилагандек Асқар Акаев Н. Назарбоевнинг қариндоши эмаскан. Ҳозиргача, ўзига қарашли давлат дачаси қаерда эканлигини эслай олмаслиги рост. Бунин президент аппаратидагилар ҳам тасдиқлашади.

Ҳаётда: «Президентнинг ҳукми одамларни ўзлари ҳеч бир гап-сўзсиз бажаришлари лозим бўлган ишни бажаришга кўндирди билишдан иборат» (жаноб Трумен), «Сени одамлар яхши билмаслиги ҳақида эмас, сен одамларни яхши билмаслигининг ҳақида қайғур» (қария Конфуций) ва «Сиёсат иқтисоднинг жамлашган ифодасидир» (В. И. Ленин) деган ҳикматларга амал қилади. Тўғри, кейин билса, Ленин айтган ибора Аристотелдан ўзлаштирилган экан.

Акаевни жаннатий боғларга бурканган, одамлари ўйчан ва босиқ, беозор, табиатга шайдо ўзга сайёрадан келиб қолган бир одам деб ўйлайсиз. Бироқ пайти келганда кимлигини кўрсатиб қўяди: ўтган йили 18 августда соат 11 да республика КГБ си раисини яккама-якка суҳбатда ГКПЧ ни қўллагани учун мишдан олиб ташлаган. Бунга қандай юраги дов берган — ақл бовар қилмайди.

Шахматда эса етти яшар ўғлига ютқазади.

фалсафий

1944 йил 10 ноябрда колхозчи онласида туғилган. Оиладаги бир қиз, беш ўғилнинг энг кенжаси. Мактабни олтин медал билан тугатган. Меҳнатин «Фрунземаш» заводига слесар бўлиб бошлаган. 1962 йили Ленинград анёқ механика ва оптика институтига кириб, 1968 йили унинг илмий бўлимига таълим, электрон ҳисоблаш машинаси бўйича инженер-математик мутахассиси бўлиб етишди. Кейин фан номзоди бўлди. 1980 йил докторлик диссертациясини ёқлади. Шундан сўнг Фрунзе политехника институтига довлаликни давом эттирди. 1982 йили шу институтда ЭВМ кафедраси ташкил этди ва унга раҳбарлик қилди. У кишининг раҳбарлигида 12 кандидатлик иш ёқланган.

1984 йили Қирғизистон ССР Фанлар Академияси мухбир аъзоси бўлди. 1987 йили ушбу даргоҳта вице-президент, 1989 йили эса Президент этиб сайланди. Тўрт боланинг отаси. Катта қизи Бермет Москва Давлат университетини студенти, Угли Айдар 9-синф, қизи Саодат — 7 синф ўқувчиси, кичкинтой ўғли Илим 6 ёшда. Аёли Майрамгул Дўшанова техника фанлари номзоди, Қирғизистон Давлат университетига кафедра мудир бўлиб ишлайди.

Шу йилларда узоқ вақт таъқиқланиб келган Ғарб иқтисодчилари асарлари билан танишдим. Ажойиб вақтлар эди!

Кейин ҳаммаси тугади. Сиёсат билан қизиқмай қўйдим. Бир четда жимгина илмимни қилдим.

80-йиллар вужудимда яна нимадир ўйгонди. Бугунги ҳаётга ўзимни дахлдор ҳис эта бошладим. СССР Олий Кенгашида ишлаган биринчи йилимни илиқ хотирлайман. Сиёсатчи учун бу ажойиб мактаб бўлганди. Халқ депутатлари I съезди ҳамон ёдимда. Сахаровни қўллаганим учун Чингиз Айтматовдан бошқа бутун Қирғиз делегацияси мени яккалаб қўйганди.

— Бу энди жиддий масала. Сизга ёқадиган аёллар тоифаси!

— Аёлим? Бизларни Буюк тасодиф учраштирди, эҳтимол бу тақдир ҳукми бўлгандир. Биз Ленинградда 7 ноябрь кунини қирғиз ҳамюртлар ўтиришида танишиб қолганмиз. Рақс танлови эълон

ҳаммасини англашга, туб сабабларини идрок этишга интилдим. Айтгандек, асли тарихчи бўлмоқчи эдим, сар-

Қирғизистон — хом ашё етказиб берувчи, кам даромадли республика. Бюджет камомади — 42 фоиз. Фалокатли кўрсаткич. Ёқилғи йўқ — машиналар кун бўйи бензин кутишади. Фермер ва деҳқон ҳўжаликлари 600 дан 12 мингга етди. Экспертларнинг айтишича эса уларнинг сони камида етти баробар кўпайиши лозим. Шунда ҳам Қирғизистон донга бўлган эҳтиёжини ўз ҳисобидан 60 фоиз қондиради. Акаевнинг фикрича, яқин орада четдан доллар ҳам оқиб келмайди. Бундан ташқари, бошқарув аппаратининг ўрта бўғинида, вилоят ва туманларда ҳамон эскича қарашдаги партия номенклатураси ходимлари ўтиришди.

Ана шу вазиятда ҳам Акаев ҳеч шошилмаяпти. Одамлар ўйлагандек, ҳаммасини ости-устун қилиб, туб ислохот ўтказаетгани йўқ.

Ута реалист. Колхоз ва совхозларни, айтгандек, тинч қўяпти. Бундан осмон узилиб ерга тушгани йўқ. Айни пайтда, республикада биринчи бўлиб чет эл концессияси ва кафолот ҳақида қонун қабул қилинди: марҳамат, доллар, фунт, маркангизни киритинг. Акаев ҳаммасини шов-шувсиз, асаббузарликсиз амалга оширмоқда.

кардалар ҳаёти ҳақидаги барча китобларни ўқиб чиққанман, десам адашмайман. Бир гал қўлимга академик Глушковнинг кибернетика ҳақидаги китоби тушиб қолди. Шу-шу кибернетика, ҳисоблаш техникасининг шай-досига айландим, институтга кириб, ахборот соҳасида мутахассис бўлиб чиқдим.

— Горбачёв Москва университетига ўқиган йиллари, туналари сабоқдошлари билан тортишуларда инсоний қиёфадаги социализм ғоясига келиб тўхталиди, шекилли.

— Мен эса 60-70 йиллари Ленинградда ўқидим. Мамлакатимизда илиқ шамоллар эсиб, дунёни таний бошлаган

қилинди. Уйин, базмлар жони дилим эди. Майрамгулни тақлиф этдим... Биринчи мукофотни қўлга киритдим...

Биласизми, ҳақиқий меҳрибонлик фақат аёлларнинггина қўлидан келади деб ўйлайман. Бошига кулфат тушган одамга уларгина чин юракдан бегараз кўмак бериши мумкин. Эркалар бунга қодир эмас.

— Ишда кайфиятингизни энг кўп бузадиган нарсаними?

— Ҳамма нарсаси фалсафий ёндошман. Тирноқ ичдан кир ахтармайман.

— Ҳеч нарсадан кайфиятингиз бузилмайди?

— Уйлаб қўриш керак.

Соқчилик хизматини айтиш мумкин. Одатда мени икки-уч киши кузатиб боради. Улар эркимни чеклашади. Ишда ва уйда уларнинг хизматига мутлақо қаршиман, бироқ сафарларда... Умуман айтганда эркинлик — Президент бўлиб ҳаётда йўқотган энг катта нарсамдир.

— Камчиликларингиз борми?

— Қайси бирини айтай, бироқ асосийси — ўрганган одатимдан воз кечишим жуда қийин.

— Шу боисдан ҳам оддий уйдаги оддий хонадонда эл қатори яшасизми?

— Уйин алмаштириш ҳаёлимга келгани йўқ, ҳамсо-ларимизга ўрганиб қолганмиз.

— Дунёнинг ишлари ҳақидаги бирор бир роман ёки одам муккасидан берилади-ган саргузашт асар ўқиганингизга қанча бўлди?

— Ҳозирги пайтда фақат иқтисодчилар ва сиёсатчиларни ўқийман. Сўнгги ўқиган китобим немис иқтисодий мўъжизасининг отаси Эрхард қаламига мансуб. У биринчи бўлиб ижтимоий бозор иқтисодиёти ғоясини ифодалаб берди, бу муаммо мени жуда қизиқтирди.

— Атайин эски тузумни бир ҳамлада яқсон қилиб ташламасликка уриндик. Парвойи фалак бўлиб қолган халқ бу тизимнинг ҳалақит бераётганини ўзи англаб етиши зарур. Биринчи бўлиб партияни давлатдан ажратдик, ижрокўм ва Советларни бирлаштириб, қўшқоқимиятликка барҳам бердик. Одамлар бу ислохотнинг фойдалилигини англашгачина давлат маҳаллий маъмурияти

Бош муҳаррир:
Қулман ОЧИЛ

ТАҲРИР
ҲАЙЪАТИ:
Жуманазар
БЕКНАЗАР
Дадахон
ЕҚУБОВ
Муҳаббат
ИБОДОВА
Абдуҳошим
ИРИСБОВ
(бош муҳаррир
ўринбосари)
Тўлқин ҲАЙИТ
(масъул котиб)

ЖАМОАТЧИЛИК
КЕНГАШИ:

Қувондиқ
БЕРДИЕРОВ
Мейли
ИУЛДОШЕВ
Рўзимат
САФОВЕ
Абсалом
УСАНОВ
Баҳодир
ЭШОНХОНОВ
Урол
ЎЗБЕК

Тахририят
келган хатларга
ёзма жавоб
қайтармайди.
Шунингдек,
фуқаролар
билан
ташкilotлар
ўртасида
воситачилик
ҳам қилмайди.

Газетамиз
ҳомийлари —
Ғаллаорол
туманидаги
«Ғаллаорол»,
Муборак
туманидаги
Хитой давлат
ҳўжалиги,
Намангандаги
«Тўқимачи»
маданият
саройи.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029,
Тошкент — 29
Намийишлар
хизмати,
1-бино.
Телефон:
39—43—95
Обуна
индекси 84654
Бюролма 42

Ўзбекистон
Республикаси
«ШАРҚ»
нашриёт —
матбаачилик
концерни
Тошкент шаҳри

ЁНДОШАМАН

Ақида Мухаммад СОЛИХ қизи. Беш фарзанднинг онаси. 70-йилларда Тошкент халқ хўжалиги институтининг иқтисодий кибернетика факультетини тугатган. Давлат план маҳкамасида ишлаган. 1987 йили ишни тарк этган. Ҳозир эса...

Нурли таскин

— Ақида, мана сиз унча-мунча ўзбекининг боласи оstonасига яқинлашишга ҳадди сиймайдиган олий ўқув юртини битирдингиз. Ишлаган жойингиз ҳақида ҳам худди шу фикрни бемалол айтса бўлади. Соҳангизнинг келажиги бор. Нега энди ишнингизни бутунлай ташлаб, уйга кирдингиз? Диний илмларни ўргана бошлагингиз! Эскича савод чиқаришга кунт қилдингиз!

— Буни, аввало, Оллоҳнинг иродаси билан бўлган бир эзгулик деб ўйлайман. Томирларимизда мудраб ётган идрок бугун тирилди шекли. Оллоҳ бизнинг кўр кўзимизни очиб, авлодимиз ким эканини эслатди назаримда. Узига минг қарра шукур.

— Сизнинг самимиятиңгизга шубҳам йўқ. Лекин, ахир, сиз замонавий аёллар сафида юрдингиз. Уқиган, айниқса, ишлаган пайтингизда, динсизлар орасида кўпроқ бўлдингиз. Улар билан бир дастурхондан таом едингиз. Ҳеч бўлмаса, ташқи қиёфанингизда ўшаларга тақлид қилдингиз. Шундай шароитда уларнинг таъсири сизга сингмай иложи йўқ. Шунча йил шўро тарбиясини олган қалбда бошқа бир эътиқодга ўтиш оддийгина, осонгина кечилишга, масалан, мен ишонмайман.

— Уқиган, ишлаган пайтларимда доим кўнглимда бир безовталик бор эди. Уқишга пора бериб қирмадим, ҳалол ўқидим, ҳалол, имкониятим даражасида меҳнат қилдим, билим учун ҳам кучим етганча елиб-югурдим. Лекин, юқорида айтганимдай, кўнглим мудом нотинч эди. Бошқача яшашим керакдай, бу умр — хато умрдай сезиларди. Шу безовталик, ўзимдан қониқмаслик Оллоҳга аён эканим, мени ҳидоят йўлига бошлади, устозларим ҳузурига йўл топишимга амр қилди.

— Ақида, мен ўзимни худосиз деб ўйлайман. Менинг кўнглим ҳам мудом безовта. Бугун миллатимиз ўзига берилган муштариклик эҳсонини англаб ета олмаётганим, ноҳил эканлигимиз, бир-биримизга суяч бўла олмамлигимиз, маърифатсизлигимиз, миллат сифатида гурусизлигимиз мени эзб-эзб ташлайди. Лекин менинг кўнглим ёлғиз ислом билан таскин тополармикан!

— Сиз мусулмончилик шартларига амал қиласизми? — Зарур деб ўйлаганларимга амал қиламан.

— Йўқ, Қутлибека, Оллоҳ амрининг зарур-нозарури бўлмайди. Ул зоти олий барча ҳукмига бўйсунганларнинг

йўлини очади. Сиз тилингиз, дилингиз, амалингиз билан Оллоҳ йўлига кирсангизгина, шундай бахтга муяссар бўласиз.

— Ақида, майли, мен тоат-ибодатдан руҳимга таскин топай. Лекин «Оллоҳ» деб ўтираверсак, курашмасак, миллатимиз яна неча йиллар ўзини танимай ўтаверади-ку.

— Миллат ўзини таниши учун ҳар бир қалб, аввало, ўзини таниши керак. Уз ичиди душмани — НАФСни енгиши зарур.

Ҳар бир қалб ўзини ҳалокатдан қутқармай туриб, миллатнинг ёруғ кунлари ҳақида ўйлаши беҳуда.

— Демак, Сиз ислом миллатимизни қутқарувчи ягона йўл деб ўйлайсиз! Шу ишончда қариндош-уруғларнингизни ислом йўлига даъват қилдингиз. Уларнинг боши саждага теккач, мана энди маҳаллангиздаги хотин-қизларга сабоқ бераёсиз. Иккиланган, ўзингизни ожиз деб ҳис этган пайтларингиз бўладими! «Менга нима эди, тинчгина юрган эдим» деб, ҳеч бўлмаса бирор марта ўйлаганмисиз!

— Оллоҳ имони сусларни ёқтирмайди, имони суслар тангри унинг ҳар бир ўй-кечинмаси, ҳар бир хатти-ҳаракатидан бохабар эканини англаб етмайди. Бир кун пешонаси деворга теккач «воҳ» дейди, аммо унда кеч бўлиши бор.

— Майли, Сизнинг эътиқодингиз шу қадар чин бўлсин, бу чинликка ҳавасим келаяпти. Исломи йўли шу қадар нурли йўл бўлса, бу йўлга мажбурият остида кирсак бўлмайди! Мана, шўро мажбурият остида халқимизни ўз байроғи тагига қирғатган эди: муруди ҳосил бўлди-ку, ўзлгимизни, деярли, йўқотдик-ку, қиёфамиз қолмади-ку бизнинг. Агар Оллоҳ ҳар бир банданинг дил қўлфини очганини куттиб юраверсак, ҳали-бери қуттула опаримикимиз бу маънавий никирроздан!

— Даъват қилмоқ, ибрат кўрсатмоқ мумкин. Лекин мажбурият жоиз эмас. Ҳар бир мажбуриятдан юракда жароҳат қолади. Исломига жароҳат ёт нарсас.

— Ақида, кечирасизу баъзи даъваткорларнинг ўзи ҳам чин мусулмон эмас. Уларга эргашганлар...

— Сиз бировга тақлид қилиб, ислом йўлига кирманг. Оллоҳнинг ёлғиз қонуни — Қуръон. Ёлғиз Қуръонгагина амал қилмоқ шарт. Ким куфр иш қилса, гуноҳи ўзига.

— Майли, айтилик бугунги аёл муслима бўлди. Ўзи ҳам жисмонан, ҳам маънавий эзилган бир жон. Ҳар қандай йўриқ барибир қолип. Янги йўриқ шусиз ҳам чегараланиб ётган аёл эркини баттар чегараламайди!

— Йўқ, Қутлибека, ислом ёлғиз Оллоҳга итоатни тарғиб қилади, Оллоҳ эса ёмонликка буюрмайди. Аёл Оллоҳ бўйруғи ичиди, иймон ичиди эркиндир. Иймон ичиди эрдан улгурок эрк борми?

— Муслима аёлни иқтисодий жиҳатдан умр йўлдоши таъминлай олмайди, дейлик. Соғлигининг мазаси йўқ, ё бошқа сабаб... У ҳижоб ёпинмай ишласа, номаҳрамлар билан яхши-ёмон муомалада бўлса... ўзи истамаган ҳолда, мусулмончиликка оёқ қўймайди!

— Аввало, тангри муслиманнинг қалбига сабр-қаноат солади. У «ким ўзар» кийиниш, дастурхон ёзиш мусобақаларига қатнашмайди. Яна хотин муслима бўлса, эр мусулмон бўлсин, ҳаром-ҳаридан ўзини тийсин, топганида барака бўлади, айтмоқчиманки, бир эрнинг топгани бир рўзгорга етади. Бугунги кийин шароитда, хотин-қизлар жамиятимизда катта куч эканини ҳисобга олиб гапирганимизда ҳам, биз доим йўқотмиш билан топишимизни тарозининг икки палласига қўйиб иш тутишимиз шарт. Пул топиб, фарзандлар тарбиясидан ютқазмаяпмизми? Пул топиб, аёллик нафосатини кемтмаяпмизми?

— Ақида, кўп вақтингиз хотин-қизларга сабоқ беришга кетаркан. Сизга бунинг бирор нафи борми!

— Нафнингиз ҳадди-ҳисоби йўқ. Мен сабоқ бераётган қалбнинг учтаси чин иймон йўлига кирса, менга шу етарли.

— Йўқ, мен соф иқтисодий фойда маъносига сўрапман.

— Бундай гуноҳ қилишдан тангри бизни, ҳар бир бандасини асрасин.

— Муслима бўлиб топган энг катта қувончингиз нима!

— Таскин, нурли бир таскин.

ҚУТЛИБЕКА сўхбатлашди

ЭЛ УҒЛИ БЎЛИНГЛАР, ИЛОҲИМ!

Суратчи: А. ТУРАЕВ

Йўлдош АЛЛАБЕРДИЕВ Кумқўрғон тумани шифохонасида етакчи жарроҳ бўлиб ишлайди. Ошқозон яра касаллиги, буқоқ, ўт пуфагининг яллиғланиши, кўричак каби дардга чалинган минглаб одамлар у кишининг ўткир тиғи кучидан даво топишмоқдалар.

Жарроҳнинг ташкилотчилик фаолияти ҳам таҳсинга лойиқдир. У Шеробод, Ленин йўли, Гагарин туманларида қон қуйиш станцияларини очиб, раҳбарлик ҳам қилган. «Операцияга киришим ол-

дидан устозларнинг қуйидаги ўғити қўлғим остида бот-бот жаранглаётгандек бўлиб туюлаверади: «Сен беморларни анқов деб ўйлама, операция қилаётган чоғинг, бирор хатога йўл қўйсанг, улар ўзича сезиб туради ва ҳеч қачон унутмайди» дейди жарроҳ.

Дарвоқе, Йўлдош аканинг қизлари Нодира ва Насиба ҳам ота изидан боришмоқчи. Улар ҳозир II-Тошкент тиббиёт институтида таълим олмоқдалар. Рафиқаси эса муаллима.

«ТИҒНИ ТАШЛАМОҚЧИ ЭМАСМАН»

— Жарроҳ бўлиш учун, — дейди Йўлдош ака, — ўқиб ўрганишнинг, қаерни қирқишнинг ўзи камлик қилади. Жарроҳ авваломбор муштаҳкам асаб эгаси, юраги бакуват, хотираси кучли бўлиши керак. Чунки жарроҳ хато қилиши мумкин эмас. Унинг эрчимас хатоси жуда катта кўнгилсизликларга олиб боради. Хаста тузалиш ўрнига бир умр ногирон бўлиб қолиши ҳеч гап эмас.

Мана, арзимас кўричакни олайлик. Бу мураккаб операция эмас. Бор-йўғи 20-30 дақиқада удалаш мумкин. Аммо гоҳо кўричак билан огриб қолганларни иккинчи марта операция қилишга ҳам тўғри келади. Бунга сабаб ўша беморни операция қилган жарроҳнинг эътиборсизлиги ёки тиғ ушлашга яхши тайёр эмаслигидир. У қирқилган жойни тикаётган чоғда ичиди ниманидир унутиб қолдиради. Уша унутилган нарсани олиб ташлаш учун яна қирқиш лозим. Бундай ҳолатга тушган бемор ҳеч

қачон жарроҳга раҳмат айтмайди. Аксинча, қўлинг синсин, дейди.

— Йўлдош ака, мана 25 йилдан буён қўлингизда тиғ. Бу йиллар давомида қанчадан-қанча беморларнинг жонига оро қирмадингиз. Аммо Сизнинг ўзингиз бундоқ оёғингизни узатиб бемалол дам олганингизни билмайсиз. Ҳатто ишдан бўш пайтларингиз ҳам безовта қилишди. Бундай чоғларда бошқа бир соҳанинг этакини тутмаганингизга ўқинмайсизми?

— Шоир шўр ёзиб завқланади, бастакор куй басталади, хонанда кўшиқ айтиб роҳатланади. Бошқаларни билмадим-у, аммо мен дарддан халос бўлган беморни кўрсам бир қарич ўсаман. Ҳозиргача 8 мингдан зиёд операция қилдим. Омонлик бўлса, ҳали тиғни қўлимдан ташламоқчи эмасман.

Абдулла ЖОВЛИ
Сўрхондарё вилояти